

1. Genel yaşam biçimi, insanların ortaya koyduğu bütün maddi ve manevi zenginlikleri üzerinde etkili olan en önemli unsurlardan biridir. Türkler, Uygurlara kadar; -Hunlar ve Köktürkler döneminde- genel yaşam biçimi olarak göçebeliliği benimsemiştir. Bundan dolayı Uygurlara kadarki Türk sanatı daha çok taşınabilir, hafif eşya yapımı şeklinde gelişmiştir. Uygurlar, yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir. Bu durum, Uygurlarla birlikte Türk sanatında da birtakım değişikliklere neden olmuş; özellikle mimari alandaki gelişmelerin önünü açmıştır.

CEVAP: C

2. Uygurların farklı dinlerde geçen yabancı terimleri Türkçe karşılıklarıyla kullanmaları milli benliklerini korumaya çalıştıklarını gösterir.

CEVAP: D

3. • İlk düzenli ordu teşkilatı Asya Hun Devleti'nde Mete Han tarafından oluşturulmuştur (Onluk sistem).
- Uygurlar, gerek göçebelikten yerleşik hayata geçişleri, gerekse temsil ettikleri dini inançlarının etkisiyle mimari, heykeltçilik, resim, yazı gibi sanat alanlarında ilerleme kaydetmişlerdir.
- Uygurlar tarihsel süreçte hiçbir zaman Avrupa'ya göç etmemişlerdir.
- Uygurlar, kendilerine ait 18 harfli Uygur alfabesini oluşturmuşlardır. Uygur alfabesi, Kök Türk alfabesinden sonra ikinci milli alfabemizdir.

CEVAP: D

4. Türklerin ilk anayurdu olan Orta Asya'da, tarım alanlarının yetersiz oluşu Türkler arasında hayvancılığın gelişmesine ortam hazırlamıştır. Yine iklim koşullarının sert olması da Türk milletinin savaşçılık özelliğinin gelişmesinde etkili olmuştur.

CEVAP: E

5. I. Kavimler Göçü'ne neden olan toplum: Hunlar
- II. Türk tarihine ait ilk Türkçe yazılı belgeleri (Orhun Kitabeleri) oluşturan toplum: Kutluklar
- III. Moğolların devlet idaresinde etkili olan toplum: Uygurlar
- IV. Manas destanını meydana getiren toplum: Kırgızlar

CEVAP: A

6. • Türk adının siyasallaştırılması : Kök Türkler
- İlk kez İstanbul'un kuşatılması: Avarlar
- Teşkilatlı ilk Türk devletinin kurulması: Hunlar
- Müslümanlarla savaşarak İslam'ın Kafkaslara girmesine engel olunması: Hazarlar

CEVAP: A

7. Hazarlarda, farklı dinlere inananların bir arada yaşaması ve mahkemelerde farklı dinlere mensup hakimlerin hazır bulunması ülkede adalet ve hoşgörünün egemen olduğunu gösterir.

CEVAP: D

8. İslamiyet'ten önceki Türklerde belirgin bir veraset hukuku yoktu. Genel anlayış, "Ülke, hanedan ailesinin ortak malıdır." şeklindeydi ki; bu anlayış hanedan üyelerinin tahtta hak iddia etmelerine neden oluyordu. Bu durumun bir sonucu olarak kağanın ülkede olmadığı zamanlarda kurultay toplantılarına hanedan ailesi dışından birileri başkanlık etmiştir. Böyle bir uygulamanın benimsenmesi ise, hanedan mensuplarının kurultaya kendilerini hükümdar seçtirebilecekleri endişesi ile ilgilidir.

CEVAP: E

9. I, II, IV ve V. öncüllerde verilenler Orta Asya'da kurulmuş Türk devletlerinin birbirlerinden etkilendiklerine kanıt olarak gösterilebilir. Göçebe yaşamın benimsenmesi bu duruma kanıt olarak gösterilemez. Çünkü Uygurlarla birlikte göçebe hayat terk edilerek yerleşik yaşama geçilmiştir. Diğer bir deyişle, Hunlar ve Kök Türkler döneminde görülen göçebe yaşam, Uygurlarla birlikte yerini yerleşik yaşama bırakmıştır.

CEVAP: C

10. Yerleşik hayata geçilmesine kadar Türk sanatı daha çok taşınabilir, hafif eşya yapımına dayanırken (deri, ahşap, metal, taş işçiliği gibi); yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte mimari de (manastır, saray yapımı gibi) gelişmiştir. Dolayısıyla mimarinin gelişimi yerleşik hayata geçilmesinin bir sonucudur.

CEVAP: C

11. Verilen durumların hepsi de İslamiyet öncesi Türk devletlerinin kısa sürede yıkılmalarında etkili olmuştur.

CEVAP: D

12. Paleografya: Eski yazıları inceleyen bilim dalıdır. İslamiyet öncesinde Türkler, Orta Asya'nın şartlarından ileri gelerek göçebe yaşam tarzını benimsemiş, hayvancılıkla uğraşmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak yazıyı geç kullanmışlardır. Bundan dolayı Türk tarihinin ilk dönemlerine ait bilgilerin büyük çoğunluğu komşu devlet Çin'in kaynaklarından öğrenilmektedir. Bunun içindir ki, İslamiyet'ten önceki Türk tarihini inceleyen bir araştırmacı öncelikle Çin paleografyasından yararlanmak zorundadır.

CEVAP: A

13. Türklerin kendine ait ilk alfabeti Kök Türkler tarafından oluşturulmuştur (Kök Türk – Orhon alfabeti). Ayrıca Türk tarihine ait ilk yazılı belge olan Orhun Kitabeleri, Kutluk Devleti zamanına aittir. Kök Türklerden önceki dönemde, yani Hunlar döneminde farklı milletlerin alfabetleri kullanılmıştır. Dolayısıyla Hun tarihine ait bilgiler komşu devletlerin kaynaklarından öğrenilmektedir.

CEVAP: C

14. Göç, savaş veya ticaret faaliyetleri ile Türk kültür ve uygarlığı farklı kültürlerle etkileşime girmiştir. Türk kültür ve medeniyeti bazı alanlarda etkileyen olmuştur; bazı alanlarda ise etkilenen olmuştur. Örneğin; Türkler gittikleri bölgelerde, devlet yönetimi, askerlik, maden işlemeciliği, hayvancılık, dokumacılık gibi alanlarda karşılaştıkları toplumlari etkilerken, yazılı edebiyat ve din konusunda etkilenen olmuştur. İslamiyet öncesi Türk topluluklarında, göçebe hayatın da etkisiyle yazılı edebiyat pek fazla gelişmemiştir. Daha çok sözlü edebiyat ürünlerinde (sagu, sav, koşuk,destan) gelişme sağlanmıştır.

CEVAP: A

15. Soruyu öncüllerde verilen devletlerin hangi tarihler arasında yaşadıklarını göstererek çözelim:

- I. Asya Hunları: MÖ. 220 – MS. 300
- II. Kök Türkler : 552 - 657
- III. Memlukler: 1250 - 1517
- IV. Avarlar: 385 - 552
- V. Osmanlılar: 1299 – 1922

CEVAP: C

16. A, B, C ve E seçeneklerinde verilen durumlar Kavimler Göçü'nün sonucunda ortaya çıkmıştır. D seçeneğinde verilen durum ise İstanbul'un Fethi'nin bir sonucudur. Kavimler Göçü ile İlk Çağ sona ermiş, Orta Çağ başlamıştır.

CEVAP: D

17. B, C, D ve E seçeneklerinde verilen özellikler yukarıdaki yargıyı doğrulayan özelliklerdir. Çünkü bu özellikler ile göçebe yaşamın sonuçları arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Oysa A seçeneğinde verilen özellik, göçebe yaşamın Türk sanatı üzerindeki yansımadır. O halde; verilen yargının doğruluğunu ortaya çıkarmak için A seçeneğinde yer alan özelliğin ileri sürülmesi mümkün değildir.

CEVAP: A

18. • Adliye teşkilatının varlığı, adalet ve hoşgörü anlayışının geliştiğine, ayrıca medeni bir toplum yapısının oluşturulduğuna kanıt oluşturur (A, B).
- Gümrük teşkilatının varlığı, şehirleşme ve ticaret alanlarında ilerleme sağlandığına kanıt oluşturur (C).
 - Vakıf teşkilatının varlığı, sosyal devlet anlayışının benimsendiğine kanıt oluşturur (E).

CEVAP: D

19. • Törenin, her şeyin ve herkesin üstünde kabul edilmesi hükümdar yetkilerinin sınırsız olmadığını gösterir (C).
- Boy beylerinin, kurultay meclisine katılması ve söz söyleme hakkına sahip olması demokratik yapılanmanın var olduğunu gösterir (B).
 - Ülkenin ikili teşkilata göre, ikiye ayrılarak yönetilmesi yönetimde federatif örgütlenmenin etkili olduğunu, diğer bir deyişle merkezîyetçi yapının oluşturulmadığını gösterir (A, D).

Türk devletlerinde egemenliğin ve siyasi iktidarın en başta gelen unsuru hükümdar idi. Devlet, töreye göre hükümdar tarafından yönetilirdi. Dolayısıyla verilen bilgilerden de hareketle E seçeneğine ulaşılamaz.

CEVAP: E

20. • Dini alanda bir hoşgörü ortamının ve inanç özgürlüğünün olduğuna ulaşabiliriz. Çünkü, din değişikliğine rağmen halkın bir kısmı eski inançlarını devam ettirebilmiştir.
- Hükümdarın din değiştirmesinin toplumun tüm kesimini etkilediğine ulaşamayız. Çünkü, Uygur halkının bir kısmı Maniheizm dinini kabul etmeyip eski inançlarını devam ettirmiştir.
 - Hükümdarların ülke çıkarları doğrultusunda hareket ettiğine ulaşabiliriz. Çünkü, Uygur hükümdarı Çin ile iyi ilişkiler kurmak için Maniheizm dinini kabul etmiştir.
 - Devlet otoritesinin kağan tarafından temsil edildiğine ulaşabiliriz. Çünkü, kağan ülkenin hükümdarıdır.
 - Toplamların din değiştirmesinin kolay olmadığına ulaşabiliriz. Çünkü, Uygur halkının bir kısmı eski inançlarını terk edememiştir.

CEVAP: B

